

Britta Tarp og Martin Jørgensen foran produktionslokalerne, der ligger smukt forklædt inde i den gamle staldbygning

Et verdensfirma med ø-indsigt

Fredag den 8. maj var der stor fest på Skarø. Industrialiseringen er kommet til øen, og det blev fejret med fest og taler hos Skarø Is ved indvielsen af deres nye produktionslokaler.

Det lille firma med den store historie inviterede til reception og indvielse af de nye 300 m² store produktionslokaler. Skarø Is har indrettet produktionen med det nyeste apparatur indenfor is-produktion og gennemtænkte, højteknologiske løsninger for produktion, frostlager, tørlager og alt hvad der hører til af bad/toiletfaciliteter og kontorrum.

Iskold produktion

I den nye produktion er energiforbruget tænkt konstruktivt ind: Når man indfryser is, produceres der en hel del overskudsvarme. Den genanvendes nu bl.a. til at pasteurisere ismassen og sende kølevæsken ud i gulvarmeanlægget under frostrummet. Herved optimeres genvindingen af energi med 25% og energiforbruget formindskes med min 40% pr. produceret enhed.

Produktionsforøgelsen hos Skarø Is har også betydet, at øens 20 år gamle generator er blevet fornyet, og kapaciteten er fordoblet fra 200 kWh til 400 kWh. Hvad der før tog Skarø Is en uge at producere i det lille produktionskøkken ind-

rettet i en skurvogn, kan nu produceres på én dag. Dermed løfter firmaet sig op i en ny klasse og kan imødekomme efterspørgslen på deres særlige produkt.

Special-is til sundhedssektoren

Skarø Is har bl.a. specialiseret sig i protein-is til kræftpatienter og personer, der lige er kommet ud af narkose. Cancer-patienter oplever ofte, at deres smagssans er ændret samtidig med at appetitten er svækket. Til den målgruppe fremstiller Skarø Is nu på baggrund af et flereårigt samarbejde med Rigshospitalet og Svendborg Sygehus special-is tilpasset patienternes særlige behov for næringsstoffer og smagsoplevelse.

Fortsættes på side 5

Sommer på de danske småøer!

Kommentar af Dorthe Winther

Sommeren står for døren og med den en travl tid for langt de fleste øboere. Trods et koldt forår er jeg ikke i tvivl om, at gæster i massevis igen i år vil søge til småøerne. Hvis man kigger på øernes hjemmesider, kan man se, at øerne bugner af små og store aktiviteter og arrangementer. Jeg bliver hvert år lige forundret over alle de tilbud, som øboerne kan stable på benene. Hvis man tager på ferie og bliver træt af natur og strand, er der masser af andet, man kan tage sig til. Kede sig på en småø behøver man i hvert fald ikke!

Et varmt ø-besøg

Det kolde forårsvej blev til fulde erstattet af den varme, vi alle mødte, da årets generalforsamling i Ø-sammenslutningen i år blev afholdt på Bjørnø. De 32 øboere skabte en fantastisk ramme om vores generalforsamlingsweekend med hyggelig privat indkvartering, fantastisk mad med grubesteg, alle mulige lækkerier fra øens spisekammer og vin fra Bjørnø vingård, men vigtigst af alt masser af gedigen ø-samvær – hyggeligt, sjovt og lærerigt. Generalforsamlingen blev afviklet med en god og livlig debat, og med genvalg af næstformand Eva Terkelsen og med Venø og Anholt som nye bestyrelsesøer, så tegner det godt for det kommende år. Læs afgående bestyrelsesmedlem Lone Nielsen indlæg om hendes oplevelse af generalforsamlingen her i ø-posten. En stor tak til Bjørnø for en berigende weekend og vi glæder os til næste års generalforsamling på Venø.

Udspil til trafikal ligestilling

Den socialdemokratiske og radikale regering fremlagde midt i maj en Vækstplan, der indeholder en række forslag til styrkelse af livet i landdistrikterne. På to områder er der tiltag, der berører øerne. Det ene forslag tager udgangspunkt i den rapport om trafikal ligestilling (også kaldet landevejsprincippet, da det skal koste det samme at køre på den grå og blå landevej), som en arbejdsgruppe under Økonomi- og Indenrigsministeriet har udarbejdet, og som blev frigivet først i marts. Rapporten omfatter foruden færgerne til de danske småøer også de selvstændige ø-kommuners færger.

I rapporten kan man læse, at prisen

for at indføre landevejsprincippet i de to modeller, der præsenteres, er henholdsvis 282 mil. kr. (hvis man forudsætter, at der indeholdt i en bilbillet i gennemsnit er 2,5 person pr. bil, som man ofte gør på de store ø-færger) og 182 mil. kr. for modellen, hvor man betaler pr. bil og personer, som vi gør på de fleste småø-færger. Regeringens udspil indeholder et oplæg til indførelse af trafikal ligestilling for personer og biler indtægt i højsæsonen – defineret som skolernes sommerferie. Der opereres med de takster som vi kender fra rapporten – 1,27 kr. pr. person pr. sejlet kilometer + et 'startgebyr' på 20 kr. og 3,62 kr. for biler pr. sejlet.

Der kan være god mening i at indføre et startgebyr, men umiddelbart er det på de små færger vigtigere, at det lægges på biler end på personer.

Bred politisk enighed inden valget!

På vores møde i Udvalget for Småøer – efter frigivelse af rapporten om trafikal ligestilling – var man forundrede over, at det ikke kostede flere penge at indføre trafikal ligestilling.

Endnu vigtigere er det, at man faktisk også var enige om på tværs af partier, at nu må der ikke gå partipolitik i det, for dette er en historisk chance for at få gjort noget ved billetpriserne til både de små og store øer i Danmark, og forhandlingerne blev da også påbegyndt, inden valget blev udskrevet.

Om det har været et stort emne i valgkampen, er jo svært at afgøre, her hvor valgkampen i skrivende stund er 5 dage gammel. Jeg hørte dog Bjarne Corydon omtale forslaget i Deadline.

Et fromt ønske må være, at man lige præcis på dette område ikke positionerer sig i forhold til at indtage særstandpunkter. Vi må holde fast i, at politikerne var enige inden valget – det må et valg ikke ødelægge til skade for både de små og store øer.

Ø-skoler som filialer

Det andet forslag, som vedrører øer, var faktisk det, der vakte mest journalistisk opmærksomhed med omtale i både radioavisen og i diverse aviser. Det var forslaget om, at det skal være muligt at oprette filialer af friskoler på de danske småøer.

Forslaget bunder jo i, at Lolland Kommune har besluttet at lukke den kommunale skole på Fejø. På Fejø har man selvfølgelig rigtig svært ved at se sig selv som en ø uden skole, da man så vil få svært ved at tiltrække familier med børn. Da mange af Fejøbørnene traditionelt fortsætter deres skolegang efter 4. kl. på privatskolen Horslunde Realskole, foreslog man, at Horslunde Realskole overtog undervisningen på Fejø og dermed gjorde Fejø Skole til en satellitafdeling til privatskolen.

I loven om frie grundskoler står der imidlertid, at en friskoles bygninger skal ligge i geografisk nærhed af hinanden. Et krav, der i sin tid blev indført for at undgå, at Tvind ekspanderede ved at oprette filialer af eksisterende skoler.

Desværre kan man ikke nøjes med at give Horslunde Realskole dispensation til at oprette en filial på Fejø – det kræver en lovændring – og en lovændring gennemføres ikke for én ø, men vil komme

til at omfatte alle småøer, hvad enten der er skole eller ej.

Derfor har vi også overfor Udvalget for Landdistrikter og Øer og overfor Undervisningsminister Christine Antorini fremført, at en sådan lovændring ikke må blive et ekstra incitament til, at ø-kommunerne bare kan lukke 'de dyre' ø-skoler, da man jo med loven i hånden vil kunne henvise til, at øboerne bare kan oprette en satellit-skole af en privatskole på fastlandet.

I det fremlagte forslag, som Undervisningsminister Christine Antorini er kommet med, har hun tilsyneladende hørt, hvad vi har sagt. Som et led i ændringen vil regeringen nemlig tvinge de pågældende kommuner til at afholde den fulde udgift af statens tilskud til eleverne på friskolerne.

Men lad os nu se hvad der sker efter valget. Alle partier er umiddelbart positive overfor en ændring, men de lokale ø-kommuner slår sig selvfølgelig i tøjet med udsigt til at skulle betale mere end til andre af kommunens friskoleelever. Men vi vil fortsat kæmpe for, at ø-kommunerne forpligtes til at opretholde et godt og gratis undervisningstilbud på småøerne. Det er blot rigtig ærgerligt for Fejø Skole, at der går så meget politik i den, at det ikke bare er muligt at søge en dispensation, for det forrykker jo hele processen.

Billigere godstakster til småøerne pr. 1. juni

Så er lov om nedsættelse af godstaksterne vedtaget, og bekendtgørelsen er udsendt. I loven står der, at fragttaksterne kan nedsættes med op til 80%, så det bliver meget spændende at se, hvor forskelligt det vil blive udmøntet i de enkelte færageselskaber. Den vedtagne lov betyder, at Økonomi- og Indenrigsministeren yder et årligt tilskud til kommunerne til nedsættelse af færgetakster for godstransport. Som noget nyt kan private færger også modtage tilskud gennem en kommune, og således kan trækfærger fra Orø til Hammer Bakker også nedsætte godstaksterne.

Fra Ø-sammenslutningens side har vi over for politikerne gjort opmærksom på den væsentlige problemstilling om, hvordan vi undgår, at det igen i alt fald for småøernes vedkommende skal blive til en kamp med kommunerne om, hvad pengene skal bruges til. Vi har jo alle – både politikere og øboere – nogle friske erfaringer med de sidste 15 mil. kr., som blev givet til færgedriften til småøerne. I bekendtgørelsen står der, at det påhviler kommunalbestyrelsen hvert år at rede-gøre for, hvorledes kommunens andel af

det forhøjede generelle tilskud i henhold til § 20 er anvendt i det regnskabsår, som ligger forud for det år, hvor tilskuddet til nedsættelse af færgetakster for godstransport udmeldes.

Økonomi- og indenrigsministerens tildeling af tilskud til nedsættelse af færgetakster for godstransport er betinget af, at kommunalbestyrelsens redegørelse på tilfredsstillende vis godtgør, at kommunens andel af det forhøjede generelle tilskud i henhold til § 20, stk. 1, er anvendt til finansiering af initiativer på færgeområdet.

Det forhøjede generelle tilskud – de 15 mil. kr. som ø-kommunerne skal redegøre for – skal bruges til serviceforbedringer – oprindeligt stod der i aftaletek-

sten f.eks. færgesekretariat, nedsættelse af godstakster eller billigere billetter i maj og/eller september.

Nogle øer har allerede mærket serviceforbedringer – Endelave med gratis sejladis i en del af maj, Tunø med fragtnedsættelse på gods, Venø med nye billetter, Anholt med ekstra søndagsture, Strynø med en ny aftenafgang og så har jeg sikkert glemt et par stykker mere. Forhåbentlig kommer de sidste øer også med – der er brug for det – på den ene eller anden måde.

Med ønsket om en god sommer
Dorthe Winther

*

Gæster på Småøerne – hvad synes de?

FERIE PÅ 27 DANSKE SMÅØER

GÆSTEANALYSE, 2013 - 2014

I 2013 og 2014 gennemførte vi en spørgeskemaundersøgelse blandt gæster på småøerne. Hvor tilfredse er de med deres besøg? Hvad efterspørger de? Og hvem er den „typiske gæst til småøerne“?

Helt kort kan de siges sådan: Den gennemsnitlige turist på en af de 27 småøer er:

- dansk
- over 45 år
- på ferie med sin partner
- sover 1-4 nætter på øen
- har besøgt øen mindst én gang tidligere

Men analysen går også nærmere ind og ser på, hvad gæsterne laver på øerne, hvilke nationaliteter der kommer, hvilke aldersgrupper de tilhører osv. Undersøgelsen viser, at endagsturister er mere utilfredse med opholdet set i forhold til prisen end gæster som overnatter mindst en gang. Rapporten peger på, at færgetaksterne har en del af skylden, men opridses også en række andre anbefalinger til de små øer. Gæsterne vil for eksempel gerne have små forbedringer som bedre skiltning – til strand og attraktioner, flere cykelstier og oplevelsestilbud. Er du nysgerrig? – så læs analysen her: www.danske-smaaoer.dk/dokumenter Undersøgelsen blev udført i regi af vores cykelprojekt og analysen er udført af Videncenter for Kystturisme med støtte fra Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter.

Is

**Bliv støttemedlem af
Sammenslutningen af Danske Småøer**

Interesserer du dig for de danske øer? Så tegn et støttemedlemskab og modtag Ø-Posten på din adresse. Det koster blot 150,- kr. om året. Kontakt sekretariatet på sekretariatet@danske-smaaoer.dk, hvis det har interesse! Du kan også tilmelde dig nyhedsbrevet fra De Danske Småøer og se flere ø-nyheder på www.danske-smaaoer.dk.

Den Helbredende Have på Fejø

Drømmefanger i Den Helbredende Have

På Fejø er endnu en frivillig forening oprettet, nemlig Den Helbredende Have på Fejø. Foreningen blev stiftet i 2012 og har lige nu 37 betalende medlemmer, en handlekraftig bestyrelse og en frivillig havedejer.

Anlægget af Haven er i fuld gang og alt foregår som frivilligt arbejde via kulturudveksling med unge mennesker,

mest fra Europa, men også fra andre verdensdele og fjerne lande som eksempelvis Japan. Et ophold varer minimum 3 uger. Det fælles sprog er engelsk. Maden, som de unge mennesker selv laver, er vegetarisk og fyldt med masser af vitaminer, mineraler og sporstoffer fra Havens planter, som dagligt høstes.

De unge mennesker arbejde ikke, men

hjælper til ud fra de forudsætninger og kompetencer, de har; alle opgaver udføres af lyst, hvilket vi lægger stor vægt på – man skal kunne mærke sit hjerte synge. Her er en stor grad af åbenhed og vilighed til „at komme hinanden ved“, ikke som et pres, men blot som noget der sker af sig selv, og som gør at kulturen blandt de unge er venlig og vedkommende, humoristisk og fyldt med lune, sang, dans og seriøsitet.

Bestyrelsen har søgt og med tak modtaget tilskud fra Ø-støtten, i alt kr. 60.000,- som betyder, at vi har kunnet købe redskabshytte, redskaber, trillebørene og vandslanger samt mange store planter og spændende frø til alle de 1-årige, 2-årige og flerårige urter, som virker sundhedsfremmende.

Hjemmeside: helbredendehave.dk

En helt ny attraktion i Europa indviet på Aarø

Den første Park Golf Bane i Danmark blev indviet på Aarø lørdag den 16. maj. Viceborgmester Benny Bonde fra Haderslev Kommune klippede den røde silkesnor med ordene „Hermed vil jeg indvie Europas første Park Golf Bane“, og der var mødt mange gæster op, som også fik lov til at prøve spillet.

Viceborgmesteren var begejstret for familiespillet, der ikke tager mere end højst et par timer. Han regner med, at banen vil få flere mennesker til at besøge øen. Nicolai Agger fra Haarby var på besøg i Japan og blev grebet af ideen. Han og Svend Aage fra Aarø Vingård, havde i forvejen et samarbejde om vin, så de indgik et samarbejde om, at også Aarø skulle have en bane på 9-huller. Agger Vin og Park, har lavet 4 baner med 9 huller, som indvies den 30. maj. Så har Aarø noget, som kun findes to steder i landet.

Sporten stammer fra Japan, hvor rigtig mange mennesker nyder denne form for golf. Her er det småt med plads til almindelige golfbaner, og det er alt for dyrt for menigmand at spille golf.

Parkgolf spilles på en 9-hullers bane,

De første slag på Aarø Park Golf bane...

en mellemting af golf og minigolf; men på græs. Man spiller med samme kølle banen rundt. Bolden er på størrelse med en tennisbold. Banerne har længder fra 35 til 100 meter, med forskellige forhindringer. Laveste score vinder. Mange af reglerne er de samme, som i almindelig golf.

De 10 bedste med laveste score på Aarø inviteres til DM i Park Golf den 5. september hos Nicolai Agger på Agger Vin og Parkgolf i Haarby.

Connie Hansen, Aarø

Martin Jørgensen demonstrerer det topmoderne produktionsudstyr

Fortsat fra forsiden

Man har dermed kunnet forbedre patienternes indtag af protein ganske betydeligt.

Finansiering fra flere sider

Dette unikke samarbejde har påvist et hul i markedet, som forventes at kunne forrente firmaets store investering. Finansieringen af de nye faciliteter har været en udfordring, men er lykkedes bl.a. i et samarbejde med Sydbank, Region Syddanmarks lånefond 'Welfare Tech Invest' og via kautions fra eksportkreditfonden. Investeringen er delt op i

leasing af maskiner, bygge-lån og driftlån. Ved siden af special-isen fortsætter Skarø Is sin produktion af god, velsmagende is til store som til små. Seneste variant er „Vera Madeira“ udviklet i anledning af årsdagen for kvindernes stemmeret. I alle isene indgår birkesaft og sukkertang, der virker som naturlige smagsforstærkere.

Fra Skarø til hele verden

Britta Tarp og Martin Jørgensen startede Skarø Is i 2005 med en begrænset produktion. Det lille verdensfirma er vokset støt siden da, og leverer allerede nu til det

store udland: Singapore Airlines har i fem år fået en særlig 'Singapore Sling' is, og Holland, Ukraine og Grønland har længe været kunder. Med det nye produktionsanlæg og special-is til sundhedssektoren åbner markedet sig nu også mod Korea, Singapore, Malaysia og Kina – i første omgang.

På trods af „gode råd“ fra erhvervsfolk har de besluttet at forblive på Skarø også med den nye is-fabrik – heldigvis!

LS

Repræsentantskabsmøde 2015

Datoen for årets repræsentantskabsmøde i Odense er fastsat til den 6.-8. november 2015. Her mødes ø-repræsentanter fra de 27 småøer til debat om småøernes vilkår.

Alt malerarbejde udføres!

For 8. år i træk maler „Den sejlede Maler“ på de danske småøer. De fleste jobs har været for private bolig- og sommerhusejere, men også for kro, kirke, redningsstation, købmand, museum, feriecenter, præstegård osv. Spar udgifter til færgeoverfart og overnatning!

Tlf 40 55 67 44 • www.densejlendemaler.dk

27 småøer med store oplevelser

Kvalitet i dit turistprodukt og værdier for din virksomhed

Den 18. marts 2015 blev det sidste turisme-seminar i dette projekt afholdt. Godt 30 deltagere fra 14 øer fik glæde af inspirerende indlæg fra Dorte Kiilerich og Margrete Bak.

Med bl.a. fem års erfaring som direktør for VisitDenmark gjorde Dorte Kiilerich opmærksom på, hvor vigtig basiskvalitet og kvalitetsturisme er. Hun gennemførte med deltagerne en case, så de selv fandt frem til, hvilke kvalitetsegenskaber, der får gæsterne til at føle sig ventede og velkomne på turiststederne. Resultatet understregede, at det personlige værtskab er et professionelt redskab over for turisterne, så de med et 'velkommen' føler et nærværende og hjælpsomt værtskab, herunder at det er vigtigt, at turistvirksomhederne uopfordret henviser til andre oplevelser på øen. Casen viste også, at de fysiske faciliteter og indretning er basiskvaliteter, som turisterne forventer, er i orden.

Margrete Bak gjorde opmærksom på, at der hele tiden skal være fokus på, at virksomhedsejeren kender sine turister og ved, hvilke behov de har, så virksomhedsejeren kan tilrette sit produkt hertil. Hun pointerede, at de små virksomheder har rigtig gode forudsætninger for for-

andringer. De kan skride til handling og skal ikke først igennem lange beslutningsprocesser og bestyrelser. Hun opfordrede virksomhedsejerne til at arbejde med, hvordan de kan tilføre deres turistprodukt mere værdi også ved at give turisten andre oplevelser på øen og dermed styrke omsætningen og værdikæden på øen.

Mennesker mødes – nye samarbejder

I ovenstående turisme-seminar deltog tre campingpladser. I løbet af dagen opstod en idé om at lave en fælles folder for de godkendte campingpladser på småøerne. Brian Sørensen fra Fur Camping tog arbejdshandsken på, kontaktede de otte pladser, og stemningen var positiv. Jeg søgte nogle midler hos Campingrådet, og med en mindre betaling fra campingpladserne var der basis for at lave en fælles folder. Campingpladserne kan nu med den endnu bedre henvisning til hinanden, idet den opfordrer til, at der laves ø-hop til campingpladserne. Se mere herom i artiklen andetsteds i Ø-posten.

Virksomhedsudvikling

Morten Priesholm og jeg har med udgangspunkt i den enkelte virksomheds udviklingspil haft en ny møderunde med otte ud af de ni udpegede virksomheder. De enkelte virksomhedsejere har arbejdet

Britta Leth

godt med deres udviklingspil, herunder milepæle, mål og barrierer. Det er min opfattelse, at det har været en god og konstruktiv arbejds metode, og de enkelte virksomhedsejere har lagt god energi i arbejdet, så rigtig mange mål er nået.

Flere tiltag – mere markedsføring

Sideløbende med ovenstående arbejde med virksomhedsudvikling har jeg arbejdet med og gennemført flere markedsføringstiltag. En præsentationsfolder over Sejerø er blevet færdig og den er sammen med præsentationsfolderne over Mandø, Endelave og Tunø sendt direkte til over 100 busvognmænd og -selskaber i på Sjælland. Jeg håber, at der ved udsendelse af præsentationsfolderne i papirudgave er større chance for, at de får øje på de gode muligheder, der er for gruppeture til disse øer.

Der er også sendt præsentationsfolderne til udvalgte folkeoplysningsforbund,

og det har allerede givet reservation af ture på Tunø og Sejerø. Derudover har jeg også kontaktet flere mediers læserklubber med ture til Tunø, Endelave, Mandø og Sejerø. Jyllands Postens „Mit JP“ har tilbudt deres abonnenter en tur til Tunø. Den blev annonceret på „Mit JP“'s hjemmeside og i en annonce i avisen. Inden dagen var omme var turens 44 pladser solgt. „Mit JP“ har derefter tilbudt en tur til Endelave, hvor 46 pladser også blev hurtigt udsolgt. Derudover har Sjællandske Medier tilbudt en tur til deres abonnenter til Sejerø, og her er der allerede udsolgt til ture. Endelig tilbyder Jydske Vestkysten en tur til Endelave og De Fynske Medier en tur til Mandø. Et sådant salg kræver, at der gives en rabat på ture til abonnenter, men til gengæld giver aviserne en omtale af turen, altså markedsføring, som har en stor værdi i annoncekroner og omtale. Det er en god salgskanal, men nogle aviser skal have en provision. Så vær opmærksom på, hvad der gives i markedsføring i forhold til rabat og provision.

Jeg har deltaget med en stand på det store cykelløb, „Tøserunden“ i Køge med op til 5000 deltagere og her uddelt cykelkort- og præsentationsmateriale. Der var meget stor interesse for materialet, hvor der blev uddelt omkring 800 sæt cykelkort over øerne ved Sjælland, Fyn og Jylland samt 500 sæt præsentations-

foldere over øerne Sejerø, Fejø, Mandø, Tunø, Endelave og Aarø. Hovedparten af deltagerne på „Tøserunden“ er motionscyklister og selvfølgelig kvinder, som erfaringsvis ofte er beslutningstager om feriens destination.

Projektet afsluttes 30. juni 2015

Nu nærmer jeg mig afslutningen af dette projekt, og de 16 måneders ansættelse slutter. Jeg synes, at det har været en fantastisk spændende periode, og jeg har været utrolig glad for at komme på øerne og møde alle jer – både turistvirksomhedsejerne, de ansatte og beboerne. Jeg er blevet modtaget så positivt, og kun med jeres medvirken og arbejdsindsats på øerne har vi sammen nået målene i projektet. Der er selvfølgelig mange ting, der kan arbejdes videre med, sådan er turismen, vi bliver heldigvis aldrig færdig med markedsføring. Udover at have gennemført mange tiltag, så håber jeg, at orienteringerne her i Ø-posten har givet inspiration til, at I er nogle som selv går i gang med nogle af de nævnte initiativer.

Samarbejde, samarbejde og samarbejde

Jeg har nævnt det mange gange, og vil nu også slutte af med at samarbejde, samarbejde og samarbejde giver resultater. Tag din kollega med i tilbud til turisterne, vær opmærksom på, at dit eget turismeprodukt sammen med andres tilbud kan give

turisten en totaloplevelse. Vinderøerne er øerne, hvor virksomhederne arbejder sammen, og turisterne føler at de bliver modtaget med et nærværende og hjælpsomt værtskab, hvor turismeproduktets basiskvalitet er i orden og der leveres kvalitetsturisme.

Britta Leth

Ø-turismeambassadør

Sammenslutningen af Danske Småøer

Støttet af Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter og EU

Landdistrikter.dk

Aktive deltagere på turismeseminaret i marts måned

Ø-støtte midler – første runde i 2015

Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter uddeler to gange om året støtte til projekter, der bidrager til at fastholde den fastboende befolkning på de 27 danske småøer. Der lægges særligt vægt på projekter, der skaber og bevarer arbejdspladser på øerne, når ministeriet tildeler „Ø-støtten“.

Første runde i 2015 blev uddelt i april. Næste ansøgningsfrist for ø-støtte er **fredag den 4. september 2015 kl. 12.00**. Læs mere på ministeriets hjemmeside livogland.dk – søg på „Østøtte“.

Følgende projekter har modtaget tilsagn om støtte i første runde i 2015

Ansøger	Projektitel	Bevilling
Sejersø Idrætsforening	Forbedringer af faciliteter klubhus	69.750 kr.
„Foreningen Love In – Festivalen på Skarø“	Sydfynsk Fælles Serveringsvogn	63.500 kr.
Femø Beboerforening	Solcelle- og tagprojekt for „Det Gule Magasin“ (DGM)	370.451 kr.
Sammenslutningen af Danske Småøer	De små øer – destinationer med kvalitet	465.233 kr.
Barsø Beboerforening	Mobilt forsamlingssted på Barsø	55.000 kr.
Sejersø Golfklub	Ny golfbane på Sejersø	120.000 kr.
Havnelauget for Drejø Gammel Havn	Oprensning af Gammel Havns bundslam	300.000 kr.
Agersø Beboerforening	Agersø Naturcenter	275.761 kr.
Kalundborg Kommune	Opførelse af passagerly på Nekselø til fremme af turisme og havnemiljø	100.000 kr.
Omø Brugsforening	„Forbedret arbejdsmiljø og reduktion af tunge løft samt kundeorienterede forbedringer“	167.000 kr.
Jes Russell Sørensen	Udvidelse af eksisterende bed & breakfast	180.000 kr. (lån)
Kristian Loftlund	Kystturisme og overnatning i en seng	92.500 kr. (lån)
Fonden for Mandøcentret	„Energiforbedringer og beskæftigelse i Klitthus Mandø“	375.046 kr. (lån)
„Barsø Bed and Breakfast ved Henrik Lunding“	„Overdækning af arbejdsområde på Barsø Pizza-café“	35.000 kr. (lån)
Fur Udviklingselskab ApS	Autocamperplads på Fur Camping	200.000 kr. (lån)
Helle Rossen	Etablering af fiskebutikken Hellefisker, Anholt Havn	29.000 kr. (lån)
„Kursuscentret Hegnegården (John Ewans Porting, Nordre Hegnegård)“	„Hegnegården+ Fra Kursuscenter til Isefjordens Center for Outdoor og Retreat“	282.675 kr. (lån)
Jakob Lei	„Etablering af smags- og oplevelsesbygning på Ny Årø Vingård“	300.000 kr. (lån)
Jens Ernst Svensson	Anholt Røgeri	130.000 kr. (lån)

MINISTERIET FOR
BY, BOLIG OG
LANDDISTRIKTER

Nyhedsbrev

Se flere ø-nyheder og tilmeld dig nyhedsbrevet fra S sammenslutningen af Danske Småøer på www.danske-smaaoer.dk

Den 28. oktober 2015 afholdes et åbent seminar for turismevirksomhederne på småøerne med fokus på kvalitet i produkterne og andre aktuelle emner for turistbranchen. Mere information følger.

Generalforsamling på Bjørnø 2015

Vi ankom med færgen fredag fra Faaborg kl. 16.15 og blev venligt modtaget på Bjørnø af vores værtsfolk. Efter indkvartering og hyggesnak, var der fællesspisning i Bjørnø beboerhus. Jeg gik til bestyrelsesmødet, men kan forstå, at man fortsatte med hyggeligt samvær til ud på aftenen.

Lørdag kl. 10 var der ø-tur. Henrik viste rundt på øen og fortalte om kanonkugler. Vi var rundt på øens forskellige udsigtspunkter, og vi så deres lavvu, som er Danmarks største og har en bredde på 13 meter, fast bålplads og plads til 100

personer. Herefter gik turen ud til Eva og Ivans vingård. Klokken nærmede sig 12, hvor der blev serveret en dejlig fælles frokost i „Den Grå Stald“.

Kl. 13.30 Generalforsamling i beboerhuset (referat ses andet sted i bladet). Hvordan vides ikke, men generalforsamlingen sluttede kl. 16.30 i god ro og orden, og efter diverse underskrifter kunne alle gå hvert til sit og finde tylkjolen frem til en festaften i Kims Lade. Middagen startede med en velkomstdrink i en flot pyntet lade. Der var smagsprøver fra øens vingård og en dejlig middag, hvor hovedretten var kød stegt i jordovn: der blev trampet og sunget, mens kødet

blev gravet op. Under middagen var der forskellige indslag med sange og underholdning, bl.a. plejer man at tage flaget ned under trompetfanfare, men i dagens anledning blev der affyret kanoner også. Efter middagen var der dans til levende musik og kaffe – man kunne selvfølgelig også nyde andet. En dejlig aften med god stemning. Søndag afrejse, den lille færge måtte slide i det for at få alle hjem.

TAK til Bjørnø for en dejlig generalforsamling – godt gået!

Lone Nielsen, Sejersø

Øboerne 'trampede' maden op af jordovnen med kædedans og sang

Folkelig ø-kaffe og hjemmebak

Småøernes stand var godt besøgt på Folkemødet

Fire dage i juni skænkede småøerne kaffe til hjemmebakte småkager og en snak om ø-livet – mere end 350 kopper blev det til – og endnu flere snakke og uddeling af specialproducerede grønne 'bliv øbo'-poser med materiale om småøerne. Flot var det at se de mange grønne poser reklamere for småøerne!

Det var tredje år i træk at Sammenslutningen af Danske Småøer var at finde på årets Folkemøde på Bornholm – og i år var „folket“ kommet! Med 35.000 besøgende alene fredag slog folkemødet sine egne rekorder og trods valgkamp og vigende deltagelse fra politisk side var der fuld gang i debatterne. Småøerne delte igen i år telt og stand med Landdistrikternes Fællesråd til begges fordel.

Ø-sammenslutningen arrangerede to velbesøgte debatter med formand Dorthe Winther som ordstyrer og med ivrig deltagelse fra tilhørerne.

Bornholm), Andreas Christensen (Ledino – crowd funding portal), Steffen Damsgaard (Landdistrikternes Fællesråd) og Lars Dohn (Enhedslisten) debatterede med publikum om mulighederne for at sætte den 'frie' kapital, der findes i et lokalsamfund i system i eksempelvis en fond, der kan arbejde for et lokalsamfunds udvikling. Udfordringen er at hæve sig op over det enkelte projekt. (Der er mange eksempler på, at et lille øsamfund måske af ren 'con amore' overbevisning akut har kunnet rejse midler til et enkelt projekt så som en købmandsforening – og hvor forventningen om at få sin investering igen nok ikke er til stede.) Målet er i stedet at opnå et lidt bredere, demokratisk baseret investeringsfundament, der kan støtte flere projekter – og dermed også sprede risikoen. Her er kreditvurderingen flyttet fra økonomiske kalkuler til lokalt ledet vurdering af projektet. Kunsten er at bibeholde crowd fundings filosofiske væsen – som et system man lokalt har tillid til og som ikke

Debat om lånemuligheder på småøerne

fjerner sig for langt fra det lokale engagement. Man skal bruge styrken i lokalkendskabet – eksempelvis på øerne – til at koble den lokale tillid og erfaring med ledig lokal kapital.

Distancarbejdspladser

Lørdag eftermiddag debatterede Per Thye Rasmussen fra Dansk Erhverv, Sten Knuth borgmester i Slagelse Kommune og Bent Hindrup fra Endelave om muligheden for distancarbejdspladser på småøerne.

Tilkendegivelsen fra erhvervslivet er, at man allerede etablerer en hel del hjemmearbejdspladser, men at forudsætningen er godt og stabilt mobil- og bredbåndsnetværk. Dansk Erhverv slog et slag for at Danmark må højne ambitionsniveauet på det digitale område.

Også de offentlige arbejdsgivere, repræsenteret ved Sten Knuth, er positive overfor og idéen – nu skal det bare implementeres.

Debatten drejede sig også om, hvad der skal komme først: hvis de offentlige arbejdspladser tilbyder distancarbejdspladser, så kommer net-forbindelserne hurtigt efter – måske...

Debatten mandede ud i et konkret forslag om, at man fra kommunernes side kan tilbyde distancarbejdspladser eksem-

pelvis til en ægtefælle, der følger med til et nyt arbejdssted/job i lokalområdet.

I allerede eksisterende samarbejder mellem Microsoft, HK, Dansk Erhverv mangler KL i samarbejdet. Sten Knuth gav tilsagn om at han vil kontakte Martin Damm KL vedr. etablering af en personalepolitik i kommunerne, så ansatte, der bor på en af småøerne, tilbydes hjemmearbejdsplads, hvis det passer ind i arbejdet.

Debatten pegede også på den brandingværdi der ligger for erhvervslivet – privat så vel som offentligt – ved at medvirke til at bevare arbejdspladser på småøerne.

Ø-sammenslutningens bestyrelse vil drøfte mulighederne for at følge op på debatternes emner, evt. i samarbejde med LAG Småøerne.

Musik og sommerlig ø-stemning

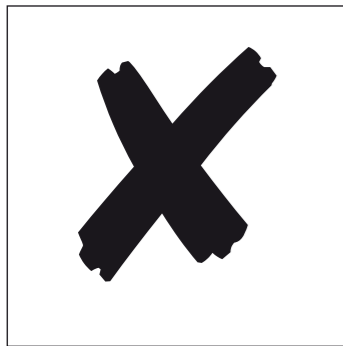
Fredag aften spillede Lasse & Mathilde op med visesang om øerne for et sommerstemt publikum i småøernes telt. Tak for det!

Debat om distancarbejdspladser – en oplagt mulighed for småøerne

Med dejlig visesang spillede Lasse & Mathilde op for et sommerstemt publikum

Folketingsvalg 2015

Valget set fra småøerne

I skrivende stund kommer tallene dugfriske fra optællingsstederne – og stemmeprocenten er høj på småøerne!

18 af Ø-sammenslutningens 27 medlemsøer har eget afstemningssted, og præsterede en samlet stemmeprocent på 90,1% – langt over landsgennemsnittets 85,6%. Mandø scorer helt i top med en stemmeprocent på 100!

Hvordan fordeler stemmerne sig?

Kigger man på stemmefordelingen for de 18 øer med eget valgsted, viser der sig et

broget billede, dog med en klar 'blå' tendens: På 6 øer er Venstre det største parti og på 5 øer er Dansk Folkeparti størst. På andre 6 øer er Socialdemokratiet størst, mens Strynø som eneste ø har Enhedslisten som største parti.

Blå blok (Dansk Folkeparti O, Venstre V, Liberal Alliance I, Kristendemokraterne K og Konservative C) har flertal på 10 øer og nyder den største opbakning på Aarø og Askø med henholdsvis 72,7 og 71,1% flertal til blå blok.

På 5 af øerne tegner sig et flertal til rød blok (Socialdemokraterne A,

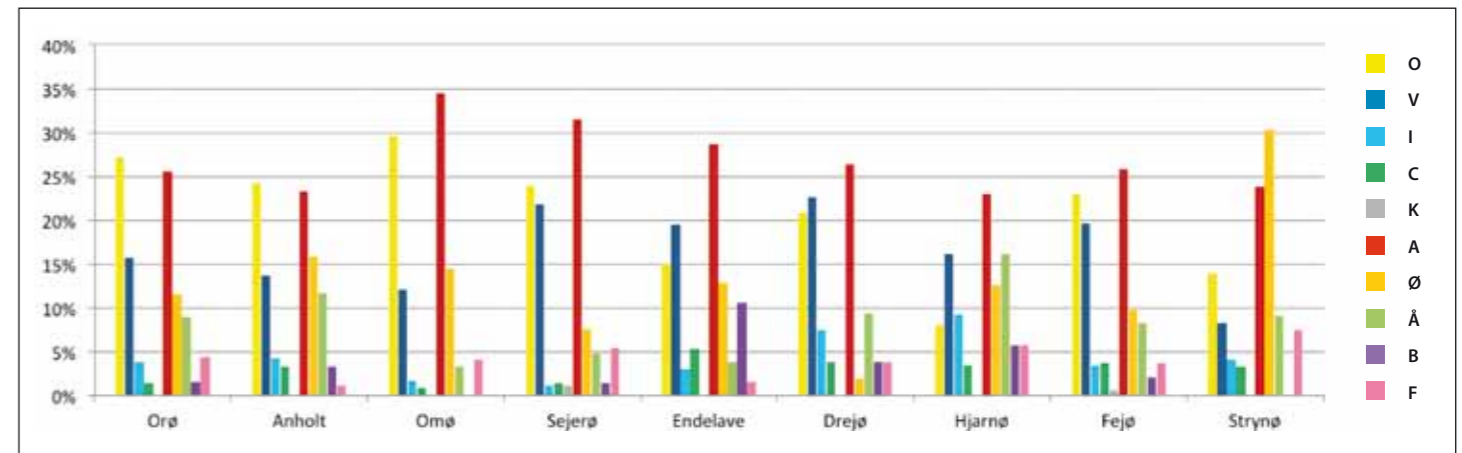
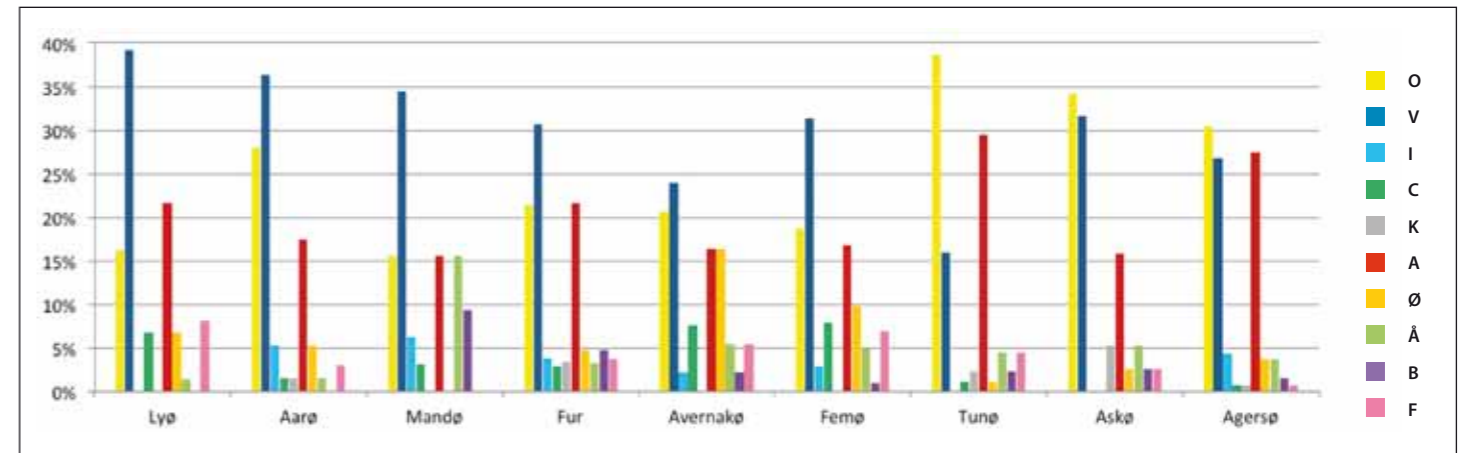
Enhedslisten Ø, Alternativet Å, Radikale Venstre B og Socialistisk Folkeparti F) – med et flertal på Strynø på 70,5% til rød blok.

På de resterende 3 øer – Sejerø, Orø og Femø – står det næsten lige mellem rød og blå blok.

Følgende øer har ikke eget valgsted, men hører til på et af fastlandets valgsteder: Egholm, Venø, Barsø, Baagø, Bjørnø, Birkholm, Hjortø, Skarø, Nekselø.

ls

Fordelingen af stemmer efter parti på de atten øer

Stemmefordeling i antal og i % på de atten småøer med eget valgsted

	Parti	Fur		Anholt		Tunø		Endelave		Hjarnø		Mandø		Aarø		Avernakø		Lyø		Drejø		Strynø		Sejerø		Orø		Omø		Agersø		Fejø		Femø		Askø	
		Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent		
Stemmeberettigede		655		119		97		151		94		33		144		102		85		58		138		314		711		141		153		362		110		41	
Afgivne stemmer		585		97		88		134		87		33		133		93		74		53		122		277		616		125		135		330		103		38	
Stemmeprocent		89,3%		81,5%		90,7%		88,7%		92,6%		100%		92,4%		91,2%		87,1%		91,4%		88,4%		88,2%		86,6%		88,7%		88,2%		91,2%		93,6%		92,7%	
BLÅ BLOK	O	124	21,4%	23	24,2%	34	38,6%	20	15,0%	7	8,0%	5	15,6%	37	28,0%	19	20,7%	12	16,2%	11	20,8%	17	13,9%	66	23,9%	165	27,2%	37	29,6%	41	30,4%	75	23,0%	19	18,6%	13	34,2%
	V	178	30,7%	13	13,7%	14	15,9%	26	19,5%	14	16,1%	11	34,4%	48	36,4%	22	23,9%	29	39,2%	12	22,6%	10	8,2%	60	21,7%	95	15,7%	15	12%	36	26,7%	64	19,6%	32	31,4%	12	31,6%
	I	22	3,8%	4	4,2%	0	0%	4	3,0%	8	9,2%	2	6,3%	7	5,3%	2	2,2%	0	0,0%	4	7,5%	5	4,1%	3	1,1%	23	3,8%	2	1,6%	6	4,4%	11	3,4%	3	2,9%	0	0,0%
	C	16	2,8%	3	3,2%	1	1,1%	7	5,3%	3	3,4%	1	3,1%	2	1,5%	7	7,6%	5	6,8%	2	3,8%	4	3,3%	4	1,4%	8	1,3%	1	0,8%	1	0,7%	12	3,7%	8	7,8%	0	0,0%
	K	20	3,4%	0	0%	2	2,3%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	2	1,5%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	3	1,1%	0	0,0%	0	0,0%	1	0,7%	2	0,6%	0	0,0%	2	5,3%
		62,1%		45,3%		57,9%		42,8%		36,7%		59,4%		72,7%		54,4%		62,2%		54,7%		29,5%		49,2%		48,0%		44,0%		62,9%		50,3%		60,7%		71,1%	
RØD BLOK	A	125	21,6%	22	23,2%	26	29,5%	38	28,6%	20	23,0%	5	15,6%	23	17,4%	15	16,3%	16	21,6%	14	26,4%	29	23,8%	87	31,5%	155	25,5%	43	34,4%	37	27,4%	84	25,8%	17	16,7%	6	15,8%
	Ø	27	4,7%	15	15,8%	1	1,1%	17	12,8%	11	12,6%	0	0,0%	7	5,3%	15	16,3%	5	6,8%	1	1,9%	37	30,3%	21	7,6%	70	11,5%	18	14,4%	5	3,7%	32	9,8%	10	9,8%	1	2,6%
	Å	19	3,3%	11	11,6%	4	4,5%	5	3,8%	14	16,1%	5	15,6%	2	1,5%	5	5,4%	1	1,4%	5	9,4%	11	9,0%	13	4,7%	54	8,9%	4	3,2%	5	3,7%	27	8,3%	5	4,9%	2	5,3%
	B	27	4,7%	3	3,2%	2	2,3%	14	10,5%	5	5,7%	3	9,4%	0	0,0%	2	2,2%	0	0,0%	2	3,8%	0	0,0%	4	1,4%	9	1,5%	0	0,0%	2	1,5%	7	2,1%	1	1,0%	1	2,6%
	F	21	3,6%	1	1,1%	4	4,5%	2	1,5%	5	5,7%	0	0,0%	4	3,0%	5	5,4%	6	8,1%	2	3,8%	9	7,4%	15	5,4%	27	4,4%	5	4,0%	1	0,7%	12	3,7%	7	6,9%	1	2,6%
		37,7%		54,9%		41,9%		57,2%		63,1%		40,6%		27,2%		45,6%		37,9%		45,3%		70,5%		50,6%		51,8%		56,0%		37,0%		49,7%		39,3%		28,9%	
Udenfor parti		1																							1												

Tallene bag diagrammerne er hentet fra Danmarks Statistik, hvor man kan se de enkelte valgsteders resultater. Der tages forbehold for fejl.

Turismeprojekt for småøerne nu – og igen

Med junis udgang slutter også Ø-sammenslutningens store turismesatsning i de forgangne godt 1½ år: Britta Leth har som vores småø-turismeambassadør med projektet '27 småøer – etablering af ø-turismeambassadør' besøgt en hel del af småøernes turismevirksomheder.

Hun har med sin professionelle tilgang rådgivet og inspireret til nye produktmuligheder for mange. En stor del af projektet og Brittias indsats har også omfattet samarbejde mellem øernes turistaktører og vigtigheden i, at man får øje på hinanden som kollegaer fremfor konkurrenter. Ø-turismeambassadøren har med den koordinerende rolle

- skabt og styrket samarbejdsrelationerne på øen
- sat fokus på udvikling af basiskvalitet og kvalitetsturisme

- sat fokus på de enkelte øers oplevelser
- pakket oplevelserne og derved skabt totaloplevelse for turisten
- øget afsætningsværdien af øens produkter
- præsenteret øernes oplevelser for aftagernetværk og turoperatører
- solgt ø-pakker til læserklubber og fået fin præsentation i pressen
- fået megen presseomtale af projektet samt om de udvalgte øer og turistvirksomheder

Projektet har vist, at den enkelte turismevirksomhed indsatser og udvikling kan styrkes dels ved ø-turismeambassadørens arbejde dels ved målrettede og individuelle samtaler. Herved kan der skabes grundlag for større omsætning, indtjening og beskæftigelse og virksomheden kan dermed fremtidssikres.

Erfaringen fra projektet er også, at en

koncentreret indsats på turismeområdet på de danske småøer styrker småskalaturismen og oplevelsesøkonomiens samlede værdikæde – såvel i som udenfor højsæsonen: En fælles indsats gør den enkelte ø mere synlig som turistdestination.

På vores hjemmeside kan du se mere om projektet. Her kan du finde inspiration bl.a. i form af modeller og værktøjer til udvikling af din virksomhed samt til ledelse og planlægning. Der findes også eksempler på produktkendskabsture og præsentationsture (ture for potentielle kunder til øerne). Den endelige projektrapport findes også her.

www.danske-smaaoer.dk/turismeambassadør-for-småøerne

Indsatsen fortsætter i 2015-16

I foråret 2015 har Ø-sammenslutningen søgt og fået tilsagn om midler fra LAG Småøerne og MBBLs Ø-støtte til et nyt

UDPLUK FRA DELTAGERNES UDSAGN, OM HVAD DE HAR FÅET UD AF PROJEKTET:

- 'Forståelse for vigtigheden af at vi som turistaktører har tæt samarbejde uden at vi fastholder hinanden.'
- 'Bedre forståelse af og konkrete værktøjer til optimering af „den gode gæsteservice“'
- 'Synlighed, professionel markedsføring, sparring'
- 'Jeg er blevet mere opmærksom på, hvad jeg går og laver, og jeg er blevet bedre til at sætte opnåelige mål, og tilrette dem undervejs.'
- 'Forløbet har til fulde levet op til mine forventninger.'

turismeprojekt, der i forlængelse af det forrige vil fokusere på virksomhedsudvikling i 10-12 turistvirksomheder. Med direkte konsulentbesøg får virksomhederne mulighed for at få gennemgået deres forretning parallelt med, at der vil blive afholdt netværksmøder på nogle øer med fokus på samarbejde og branding af øens tilbud.

Det er med stor glæde, at vi kan byde Britta Leth velkommen som projektsansat i det nye projekt, der forventes at starte 1. september 2015 og forløbe i 15 måneder.

Turisme-seminar i oktober 2015

Mere information om det kommende projekt følger i nyhedsbreve og Ø-posten. Men allerede nu er datoen for et åbent seminar for turismeaktører på småøerne fastsat til onsdag den 28. oktober 2015. Det bliver sandsynligvis i Odense.

Har du spørgsmål til projektet så kontakt sekretariatsleder Lise Sørensen på ls@danske-smaaoer.dk eller tlf. 60 77 13 39.

*

Tag på Øcamp

Småøerne er blevet populære feriemål, og derfor har campingpladserne på 8 af Danmarks skønne småøer indgået et nyt Øcamp-samarbejde der er udmundet i en folder og en hjemmeside, der samler småøernes godkendte campingpladser.

„Det eneste vi har tilfælles er bogstavet Ø“. Sådan lyder overskriften i det nye magasin fra Øcamp.

Campingpladserne signalerer dermed, at de hver især har noget helt specielt at byde på. Det være sig i form af beliggenheder, seværdigheder, madoplevelser eller aktiviteter.

Gæster, der først har fået smag på øernes mange kvaliteter, vender ofte tilbage eller tager på øhop. Et fællestræk ved at holde ferie er, at komme ned i gear og opleve den helt specielle fornemmelse af at være øbo for en stund.

„Med vand på alle sider sker der noget med krop og sjæl“, fortæller Brian Sørensen Bugge fra FUR Camping. „Det føles næsten som om tiden går i stå... Og med al den tid er der rig mulighed for at opleve den maritime havnestemning, øboernes hverdag, nyde den lokale gæstfrihed, færdes på cykel eller vandre i naturen, besøge gårdbutikker eller smage på de utallige lokale fødevarer, der også kendetegner øerne“

Samarbejdet der indgik med hjælp fra Campingrådet og S sammenslutningen af Danske Småøer, tæller campingpladserne på Fur, Anholt, Hjarnø, Endelave, Mandø, Aarø, Sejerø og Orø. Magasinet fås bl.a. hos de 8 campingpladser og kan desuden læses i en onlineversion på Øcamps hjemmeside www.øcamp.dk

Yderligere oplysninger: Brian Sørensen Bugge, FUR Camping, Råkildevej 6, 7884 Fur., Tlf.: 97 59 33 33. mail@FURcamping.dk.

Generalforsamling i Småøernes Fødevarer-netværk

Den årlige generalforsamling finder sted d. 15. august kl. 11 på Espemosegård, Knud Lavards Vej 7, 4100 Ringsted.

Umiddelbart efter generalforsamlingen genåbnes et kildemarked ved Knud Lavards Kapel på samme adresse, og samme aften afholdes koncert i lyset fra solnedgangen. Der vil om eftermiddagen være forskellige arrangementer som f.eks. øltølt på islandske heste, og der vil være mulighed for salg af fødevarer-specialiteter, kunsthåndværk og kulinariske turismetilbud.

Tilmelding til generalforsamlingen sker ved marianne@weimann.dk.
Tilmelding til kildemarked sker til openair@knudlavardkildemarked.dk.

Festlig bogreception i Restaurant Perlen på Omø

Jørgen Rasmussen med fast grund under fødderne

Lørdag d. 13.juni blev der holdt bogreception på Omø, hvor Jørgen Rasmussen fik præsenteret sin bog, „Fast grund under fødderne – ø-filosofiske pejlemærker“ om den internationale ø-forskning og nye forståelser af det danske ø-rige. Programmet bød på fællessang, præsentation af bogens hovedtanker og åben scene med bl.a. ny såvel som kendt øpoesi. Det blev til en fin eftermiddag for de 65 fremmødte øboere, gæster og forlaget politisk revy. Forfatteren håber at kunne gæste andre småøer i snarlig fremtid og fortælle om bogens budskaber om et mere vitalt og dynamisk dansk ø-rige.

Kontakt Jørgen Rasmussen på email: jr3857@gmail.com eller tlf. 22 86 37 46

Nyt fra LAG-generalforsamling

Foreningen LAG Småøerne holdt sin årlige generalforsamling fredag den 24. april 2015.

Foreningens formand, Søren Noes, beskrev i bestyrelsens beretning blandt andet arbejdet med at få etableret og godkendt foreningen hos Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter. Bestyrelsen har i den forbindelse udformet foreningens udviklingsstrategi med målsætninger og indsatsområder. Han kom også ind på bestyrelsens tanker om at igangsætte egne projekter om f.eks. distancearbejdspladser og havneudviklingsplaner.

Nyt medlem i foreningens bestyrelse er Erik Fuchs, Orø. To bestyrelsesmedlemmer opnåede genvalg. Det er Jan Bendix, Venø, og Henry Larsen, Sejerø. Og Hanne Tromborg Thaysen, Tunø, træder ud af bestyrelsen og er nu suppleant sammen med Ib Ballisager, Orø. Hele bestyrelsen og referatet fra generalforsamlingen kan man finde på www.lag-smaeroerne.dk.

Generalforsamlingen besluttede, at LAG Småøerne skal søge om at få midler fra hav- og fiskeriudviklingsprogrammet, så bestyrelsen med ekstra midler har mulighed for at støtte projekter om havne, fiskeri, maritim turisme osv.

LAG Småøerne

LAG Småøerne har ansøgningsfrist den 20. august

Med 600.000 kr. tilbage i årets pulje har LAG Småøerne ansøgningsfrist den 20. august 2015. Vi tager mod ansøgninger om penge til projekter, der ligger inden for vores målsætninger og indsatsområder, og som passer til Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikters regler for LAG-ansøgninger.

For at få en foreløbig vurdering af din projektidé er det altid en god idé at kontakte LAG Småøernes koordinator, Morten Priesholm, inden du sender en ansøgning. Han kan både vejlede i reglerne og være med til at vurdere og diskutere projektets idé og indhold. Hvis man kontakter ham i god tid, har han også mulighed for at komme til et møde om projektet inden ansøgningsfristen.

Men det allerførste skridt er at se på vores hjemmeside, www.lag-smaeroerne.dk, under punktet 'LAG-tilskud'. Der kan du bl.a. finde vores målsætninger og indsatsområder.

Fristen den 20. august 2015 er foreløbig den eneste ansøgningsfrist, LAG Småøerne har sat dato på - og måske den sidste i 2015. Der er dog mulighed for, at der i løbet af efteråret kommer penge fra et nyt hav- og fiskeriudviklingsprogram, og at der så bliver en ansøgningsfrist til den pulje senere på året. Her vil pengene være øremærket til 'hav- og fiskeriprojekter' på øer, hvor der eksisterer erhvervsfiskeri.

Helt sikkert er det, at LAG Småøerne igen i 2016 vil have mindst 3 mio. kr. i puljen til ø-projekter, og der vil være tre ansøgningsfrister i 2016. Disse er endnu ikke fastsat.

LAG Småøerne v. Morten Priesholm

Meld dig ind i LAG Småøerne!

Alle fastboende på de 27 småøer over 15 år kan blive medlem. Medlemskabet er gratis. Tilmeld dig ved at sende dit navn, adresse, fødselsdag og email-adresse til info@lag-smaeroerne.dk

Følg med på www.lag-smaeroerne.dk - Her meddeles det, når der åbnes for ansøgninger til LAG-midler på småøerne.

Fælles afsætning af Ø-specialiteter®

Igennem det seneste årti har en type fødevarer virksomheder, hvor der sker en forædling af en primær produktion på øen, set dagens lys: Mosterier, vinerier, destillerier, en isfabrik, et slagteri og andre forarbejdningsvirksomheder er opstået, og fælles for dem er, at markedet synes ubegrænset. Denne forretningsmodel forener sig smukt med turismeindsatsen og skaber i disse år nye arbejdspladser på småøerne.

Det registrerede varemærke, Ø-specialiteter® er et forsøg på at skabe kollektivt impakt i markedsføringen - som producent får man den markedsføringsværdi foræret, at der knytter sig et sæt kriterier og en fælles historik til varemærket med appel til „fair trade“ i ø-riget: Brug og styrk Ø-specialiteter®!

Internetsalg

Småøernes fødevarer netværk (SFN) har indledt samarbejde med en udvikler af web-koncept, der kombinerer SMS-service, mobile-pay og den scanning af varekoder, som moderne telefoner giver mulighed for, til et meget brugervenligt marked hvor indkøbene gøres via mobiltelefonen. Filosofien er, at producenter puljer deres kundenetværk, som ugentligt

modtager informationer om særlige tilbud og aktiviteter. Nye kunder i netværket bliver de, som én gang i en gårdbutik eller på et marked er stødt på en ø-specialitet og som ønsker sig denne indkøbsmulighed i den daglige husholdning. Virksomheden, SFN samarbejder med, servicere allerede en del Coop-butikker, og det giver således nye muligheder for synergi imellem dagligvarebutikker og fødevarerproducenter på småøerne.

Torvedage og Coop

Flere producenter på småøerne har udlevering af deres produkter i storbyer; således har SFN en udlevering ved Torvehallerne i hjertet af København en af dagene lige før jul. Det er en formidabel måde at få et betydeligt salg til private på meget kort tid, og denne salgsmulighed kan kun styrkes, hvis vi puljer vore private kundenetværk og varer. SFN har i igen i år udlevering fra Torvehallerne i København samt i Århus og formentlig også i Odense.

Coop har efterlyst „lokale“ fødevarer til salg i deres lokale dagligvarebutikker, og SFN har lovet at være behjælpelig. Imidlertid skal interessen for autenticiteten fastholdes og udvikles yderligere

- samtidig med, at vore varer er at finde i supermarkeder. Der er brug for, at kunden véd, at han/hun også kan møde „bonden“ i levende live.

Synergi i indsatserne

Vi tror, at kombinationen af det nye web/telefoni-baserede marked med centrale udleveringer i storbyer og med afsætning i Coops butikker kan skabe en synergi i markedsføring og logistik, hvor samvirkende producenter og samvirkende dagligvarehandel gensidigt understøtter og profilerer hinanden. Kom og hør mere derom på generalforsamlingen i SFN d. 15. august 2015 (annonceret her i ø-posten) eller kontakt undertegnede. Udviklingen af nye måder til samvirke om afsætning af Ø-specialiteter er sket med støtte fra Landdistriktspuljen (Ø-støtten).

Laurids Siig Christensen,
Småøernes Fødevarer netværk,
horsekaer@hotmail.com

*

Shelters på Birkholm, Drejø og Skarø

Naturturisme I/S har som led i projektet '19 Blå Støttesteder i det Sydfynske Øhav' udviklet og opført sheltere bl.a. på tre småøer.

Splinternye og i to etager står der nu to sheltere klar til at tage imod gæster på Birkholm med plads til henholdsvis 3-4 og 5 overnattende personer. Overnatningsstederne er designet med inspiration i de gammeldags hyttefæde, fiskere brugte til deres fangst, og er opført i træ

På Drejøs sydside ved stranden findes tre sheltere: én „Stenbidder“ med plads til 3-4 personer og to „Skrubber“ med plads til to personer i hvert.

På Skarøs campingplads er opført fire „Skrubber“ med plads til to personer i hver.

Har man lyst til at benytte en shelter, kan man endda sikre sig plads ved på forhånd at booke sig ind online på www.bookenshelter.dk.

Naturturisme I/S har søgt Naturstyrelsen om dispensation fra strandbeskyttelseslinjen til etablering af støttestederne. Læs mere om projektet og shelterne på www.naturturisme.dk.

Birkholms to sheltere ved havnen - her kan man overnatte tæt men godt i smukke omgivelser

Sommer på Agersø

Den 24.-26. juli er der havnefest med diskotek fredag, kapsejls og fest i Agersøhallen lørdag og afslutning med stort sildebord søndag. Den 5. september spiller 'Tørfisk' ø-koncert på sportspladsen ved Agersø-hallen.

Flere oplysninger fås hos Agersø beboerforening v/Jytte Bjergvang tlf. 60 71 71 96.

Ø-Sammenslutningens 42. ordinære generalforsamling

Ø-repræsentanter klar til ø-rundtur på Bjørnø

Generalforsamlingen i Sammenslutningen af Danske Småøer indeholdt beretning fra formanden og indkomne forslag fra Egholm og Aarø.

Af de 27 medlemsøer var 21 øer repræsenteret på Bjørnø ved generalforsamlingen den 30. maj. Blandt de inviterede gæster fra Folketingets Udvalg for Småøer deltog Flemming Damgaard Larsen fra Venstre – trods den igangværende valgkamp.

Færger, færger, færger, ø-støtte til landmænd og sommerhuse – blandt andet Dorthe Winther, formand for Sammenslutningen af Danske Småøer, berørte i sin beretning flere forskellige betragtninger og nye ordninger vedr. færgeriften til småøerne, der i indeværende år også politisk har været et populært emne: bl.a. kommunernes tilskud fra §20, landevejsprincippet, godstransport og det nye færgesekretariat.

I det forgange år er Ø-støtten til Landmænd blevet udvidet til nu at omfatte flere øer og også tilfalde landmænd uden bopæl på øerne.

Planloven er ændret så en ejer af et helårsejnet sommerhus beliggende på en småø kan søge om dispensation til at

udleje sit sommerhus til en helårslejer.

Formandens beretning kan læses i sin fulde form på vores hjemmeside: www.danske-smaaoer.dk/dokumenter.

Sekretariatet fremlagde regnskabet med et overskud på 121.709 kr. for regnskabsåret 2014. Overskuddet er fremkommet bl.a. ved at vi modtog tilskud til vores jubilæumsaktiviteter på 50.000 kr. fra Fynske Bank, at stillingen som kontorassistent i en periode i sommeren 2014 ikke var besat, hvorfor der er en besparelse på ca. 30.000 i udgiften til løn, samt fordi vi havde budgetteret 35.000 kr. skævt i forhold til den reelle udgift til feriepengeregulering i 2014.

Vedtægtsændringer, traktorkørsel, kontingentfastsættelse og sommerhuse Det første forslag (stillet af bestyrelsen) drejede sig om vedtægtsændringer og vedrørte formuleringen §5 *Den årlige generalforsamling afholdes i maj eller juni*. Vedtægtsændringerne blev vedtaget og §5, stk. 1 har nu ordlyden: *Den årlige generalforsamling afholdes i årets andet kvartal*.

De næste to forslag var stillet af Ove Axelsen fra Egholm og drejede sig om at pålægge bestyrelsen at arbejde for henholdsvis at *de 27 småøer bliver side-stillet med Natura 2000 ordningen* og at

de 27 småøer bliver omfattet af Natura 2000 ordningen. Forslagene blev drøftet i forsamlingen, og kom derefter til afstemning. Forslagene blev ikke vedtaget, idet der var enighed om at det var et anliggende for hver enkelt ø.

Aarø havde fremsat emnet om *Landevejsprincippet og bilkørsel på småøerne* til debat. Udfordringer for de enkelte øer med megen biltrafik ved en eventuel billigere færgeoverfart blev debatteret. Forsamlingen mente at det måtte være den enkelte ø i dialog med sin kommune, der udarbejder en praksis for hvordan den trafikale udfordring kan løses, når og hvis lovforslaget bliver vedtaget.

Aarøs andet forslag drejede sig om *Byggetilladelse til telte ved offentlige arrangementer*, hvor der nu kræves byggetilladelse, og hvor der pt i nogle kommuner er et urimeligt højt gebyr og meget lang sagsbehandling for disse sager. Formanden tilkendegav, at Ø-sammenslutningen vil arbejde videre med problemstillingen, og opfordre kommunerne til at sætte gebyret til 0,00 kr.

Valg af Næstformand

Næstformand Eva Terkelsen (Bjørnø) var i år på valg. Hun genopstillede, og der var ikke opstillet andre kandidater. Skriftlig

Sommer på Venø

- Fiskeridag på Venø Havn lørdag den 11. juli kl. 10.30-13.30. Der er levende musik med bl.a. shantikor, som sætter stemningen, samt masser af aktiviteter for børnene. Der kan købes fiskeretter mm. i Havnehuset.
- Sommerkoncert med duoen Zeuthen/Mogensen på Nørskov søndag den 12. juli kl. 15.15. Repertoiret centrerer sig om Bachs gambesonater og Vivaldis cellosonater, men der spilles også musik af Stravinskij og Anders Koppel. Fællesarrangement med Venø Café og Havnekiosk, der serverer en lækker frokostplade med bl.a. lamme kød fra Venø. Tilmeldingsfrist

den 10. juli. Entré: 165 kr. for Frokost + koncert

- Rundvisning på Venø Kartoffler & Lam tirsdag den 28. juli kl. 14.00: Der bliver fortalt om dyrkning af Venø kartofler og produktion af Venø Lam. Gårdens produkter kan købes i Venø Café og Havnekiosk. Varighed 45-60 minutter. Gratis adgang. Ingen tilmelding.
- Åben Ø på Venø lørdag den 15. august – hele dagen. Venø byder på et væld af tilbud for alle aldre med centrum på Venø Havn.

LØBENDE ARRANGEMENTER OVER SOMMEREN:

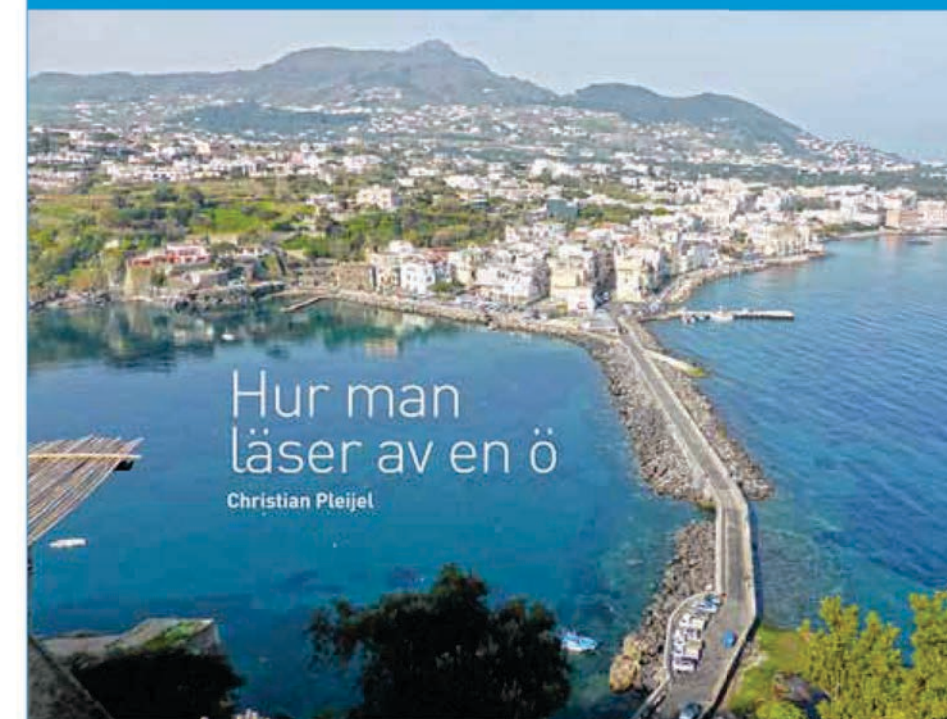
- Sommerudstilling på Venø Galleri ved Lis Møller Jensen. Udstilling med

tuschtegninger og malerier fra Venø af Inge Lis Jørgensen og Lis Jensen. Keramik af Hanny Abel og Trine Toft. Åbningstider fra 1. juni til 31. august: Alle dage kl. 12.00 - kl. 18.00.

- Limfjordsfortællinger i Venø Kirke. Dato: 2/7, 9/7, 16/7, 23/7, 30/7, 6/8 og 13/8 2015. Tidspunkt: Kl. 15.00. Pris kr. 50,- Børn u/12 år gratis. Ingen tilmelding.
- Solnedgangsmusik i Venø Kirke. Dato: 2/7, 9/7, 16/7, 23/7, 30/7 og 6/8 2015. Tidspunkt: Kl. 21.00. Gratis adgang.

Hvordan læses en ø?

Christian Pleijel fra Ålandsøerne, vicepræsident i den europæiske småø-organisation ESIN, har begået en bog om de europiske øer – alle 2.415 små, beboede øer! „How to read an island“/„Hur man läser av en ö“ hedder den.

Forfatteren ser med seks forskellige blikke på øerne i bogens kapitler 'Fakta', 'Fordele', 'Trusler', 'Følelser', 'Kreativitet' og 'Dig'.

Christian Pleijel er selv øbo og interesserer sig for øsamfund – og han forsøger at aflæse dem. I bogen guider han læseren på faktuel, positiv, pessimistisk, kærlig og kreativ vis til øerne – i sidste kapitel er du på egen hånd.

En bog for alle, der ligesom forfatteren er 'nesofile' – ø-elskere [af det græske ord for Ø 'nesos'].

Christian Pleijel kan kontaktes på email: christian@pleijel.ax

afstemning fandt sted, og Eva Terkelsen blev valgt med 19 stemmer ud af 21 mulige stemmer (1 blank og 1 ugyldig stemme)

Nye bestyrelsesmedlemmer

Generalforsamling betyder også at medlemmer trådte ud af bestyrelsen, nemlig Sejerø og Endelave. De to nye medlemmer er Venø og Anholt i overensstemmelse med Ø-sammenslutningens rotationsliste.

Venø har inviteret til næste års generalforsamling, som er planlagt til i weekenden d. 20.-22. maj 2016.

ls

*

Sejerø Åben ø-dag

Lørdag den 29. august arrangerer Sejerø Beboerforening Åben Ø-dag med masser af aktiviteter. Følg med i programmet på www.sejero.dk/åben-ø-dag

Sommer på øerne

Sommeraktivitet på Fur

Nu kan du male med voks – encaustic-Art – på Danmarks smukkeste ø i Limfjorden. Det foregår i kunstnerens eget atelier, og efter endt undervisning kan du tage en dukkert i Limfjorden, cykle øen rundt, drikke øl på bryghuset, spise på Fur Strandhotel, nyde en pizza på Fur Camping, se på gallerier, nyde udsigten på Herrens Mark, når du spiser pandekager eller gå lige hen til Fur Kaffe og The, som er nabo til Reginas Staffeli.

Der er kurser hele året, se mere her: www.reginasstaffeli.dk. Reginas Staffeli glæder sig at se jer på Fur. Husk, når flaget er ude, så er der åbent.

TEMA: UD MED KULTUREN

SEBASTIAN
Torsdag d. 23.07.15

Arly & Late Bloomers
Fredag d. 24.07.15

Ivan Pedersen & Trio
Lørdag d. 25.07.15

OMØ KULTUR-DAGE
d. 23-24-25 juli 2015

sjuls
Dart
Oldboys
Rodeotyr
Pia Raug
Spicegirls
Else Trier
Kæpheste
Sandlotte
Youngboys
Beach-volley
Claus Falconi
Duddi og Due
Ansigtsmaling
Honeskidning
Åben Hestestald
Gerlev Legepark
Jørgen Rasmussen
Marianne Jaworski
Helene-Joachim-Erling-Per
Oprør fra Vandkants-Danmark

www.omoekulturdage.com

Sommer på Sejerø

Mandage i juli: Fugletur

Tirsdage i juli: Hestevognstur

Onsdage i juli: Natur safari

Torsdage i juli: Bliv dus med en ko

Lørdag den 18.7 + 24.7 + 1.8: Besøg Sejerø fyr

4. juli: Sejerø Runden, start fra idrætspladsen

14. juli: Kulturhuset, Sejerøaften – Musik og fulskaver

16. juli: Kirken, sangaften med Sejerø spillemændene

18. juli: Sommerfest på idrætsbanen – Sejerø I.F.

29. juli: Kulturhuset „Sejerø Four Stars“ Jazz

30. juli: Sejerø Festival på Marebjerg

1. august: Havnegrillen, Havnefest med spisning

6. august: Kulturhuset, en aften med Per Pallesen

29. august: Åben Ø-dag

Strynø løbeevent

Den 15. august er der for 5. år i træk løbeevent på Strynø. Eventen er kendetegnet ved en hyggelig stemning og god atmosfære med et deltagerloft på 350 løbere. Tilmelding til Strynø Løbe Event 2015 kan ske via dette link: www.strynoeloebeevent.dk/index.php/tilmelding/online-tilmelding

OMØ Kulturdage for 5. gang

- I dagene d. 23.-24.-25. juli afholdes OMØ Kulturdage under temaet: UD MED KULTUREN.
- Som noget nyt tager Kulturdagene ud på øen og holder kulturelle eftermiddage, med alt hvad dertil hører.
- Torsdag sættes kursen mod Omø Skole, hvor der blandt andet vil være bål, ansigtsmaling og leg med Gerlev Legepark og byvandring.
- Fredagen går turen til øens populære badestrand Draget, hvor man kan blive klogere på strandens dyreliv, eller deltage i sandslot-

konkurrencen, spille Beachvolley, eller være med i debatten, som Oprør fra Udkanten står for.

- Lørdag foregår på gården Bakkely,

hvor der er Åben Hestestald, Rodeo-tyr, Workshop med Kæpheste, og Dart.

- Desuden vil der hver dag være Filosofisk Stand-Out, Foredrag og korworkshop. Og masser af musik om aftenen: Sebastian (torsdag), Arly og Late Bloomers (fredag) og Ivan Pedersen Trio (lørdag).
- Se det hele på www.omoekulturdage.dk, hvor man også kan købe billetter.

SOMMERKALENDER FOR ENDELAVE - 2015

Læs mere om aktiviteterne på www.oen-endlave.dk og på arrangørernes egne hjemmesider

JULI

Lørdagene d. 4. juli og 1. august kl. 19.00.

Grillaften, fisketema. Endelave Ny Spisested i Lægeurtehaven. Tilmelding senest dagen før kl. 16.00.

Søndag d. 5. juli kl. 10.00 GuidoÓpera Brunch. Endelave Ny Spisested i Lægeurtehaven. Tilmelding senest dagen før kl.16.00

Søndag d. 5. juli kl. 16.00 - 18.30. Operaen Tosca i kammerudgave af GuidOpera. Skippergården, Kongevejen 14. Arrangør: Sommer på Endelave.

Mandag d. 6. juli kl. 19.30. Koncert i kirken med Karl Bech, orgel og Stein Westgård, violin. Entre kr. 50,-

Tirsdag d. 7. juli kl. 20.00. Visens skib. Gratis visekoncert på havnen.

Onsdag d. 8. juli kl. 12.00 - 16.00. Cirkusworkshop for børnefamilier. Kongevejen 27. Tilmelding senest 25. juni på 2463 9833. Pris pr. person incl. mad kr. 50,-. Arr. Louise 's Loppercafé og Imagine Horsens.

Torsdag d. 9. juli kl. 9.30. Guidet cykeltur om øens kulturhistoriske seværdigheder. Mødested: Havnen. Arr.: Endelave Museum.

Lørdag d. 11. juli kl. 14.00. Sommerfodbold på sportspladsen. Arrangør: Beboerforeningen

Lørdag d. 11. juli kl. 16.00 - 02. Musik i skolegården. Hovednavn Fenders. Arr. Endelaves venner. Billetsalg 5176 7302 eller 2129 9350. www.endelavesvenner.dk

Onsdag d. 15. juli kl. 14.00 - 16.00. Kaffe- og vinsmagning, Louise 's Loppercafé. Tilmelding senest d. 12. juli på 2463 9833.

Torsdag d. 16. juli kl. 21.00. Kristian Klarvand fra Vejle. Skippergården, Kongevejen 14.

Uge 28-29-30
Aktiv-Ø ferie
Fodbold og sejlsads
Se opslag ved
bådeskuret og skolen

Hver lørdag
og søndag i juli
kl. 18.00 - 20.00.
Kaninmiddag hos
café M. Bestil forud
på 2446 6465

Hver lørdag
i skolernes
sommerferie
kl. 11.00 - 13.00
Torvedag på
pladsen overfor
Endelave Kro.

Hver tirsdag og
onsdag i juli kl.
10.00 - 12.00
Åbent værksted
i Skippergården.
Kom og se stolefløjt
og glasarbejde.

Hver torsdag i
juli kl. 14.00
Rundvisning i
Lægeurtehaven
forskellige temaer
Pris kr. 45,-

Lørdag d. 18. juli kl. 21.00. Dansk, engelsk og irsk singalong. Skippergården, Kongevejen 14.

Fredag d. 24. juli kl. 21.30. Komediehuset opfører forestilling i skolegården.

Lørdag d. 25. juli. Grisefest hos Oasen. Tilmelding senest 15. juli på 2467 4211

Tirsdag d. 28. juli kl. 13.00 - 15.00. Betonstøbning i Lægeurtehaven. Tilmelding senest 26. juli på 2463 9833.

Onsdag d. 29. juli kl. 19.30. Koncert i kirken med triozen Zenobia. Entre kr. 50,-

Torsdag d. 30. juli kl. 21.00. Jamsession Skippergården, Kongevejen 14. Medbring gerne instrument og stemme. Gratis adgang.

Fredag d. 31. juli kl. 21.00. Esben Kronborg m. band. Skippergården, Kongev. 14.

AUGUST

Mandag d. 3. august kl. 13.00 - 16.00.

Pileflet i Lægeurtehaven. Tilmelding senest d. 1. august på 2463 9833 eller 3028 6099

Lørdag d. 8. august kl. 15.00 - ? Eftermiddagsmusik med kaffe og lagkage. Louise 's Loppercafé.

Lørdag d. 15. august kl. 11.00 - 14.00. Honningslyngning i Lægeurtehaven. Ingen tilmelding, gratis adgang.

SEPTEMBER

Lørdag d. 12. september. Halvmaraton. Arrangør: EIF og EFK.

Torsdag d. 3. september, mandag d. 7. september og torsdag d. 10. september kl. 11.00. Rundvisning i Lægeurtehaven. Ingen tilmelding. Pris for deltagelse kr. 45,

„Next stop small islands“ – og hvad så nu?

Fra Sverige, Finland og Danmark mødtes øboere i Stockholm i marts til det afsluttende seminar i projektet Next Stop – Småøerne.

Det fælles nordiske projekt „Next stop small islands“ er slut, og der ligger i dag en slutrapport for projektet på Ø-sammenslutningens hjemmeside.

Projektet har hvilet på to søjler: 1. At øboere fra Danmark, Sverige og Finland har mødtes til workshops indenfor temaerne „Jobskabelse og Erhvervsudvikling“ og „Bosætningsarbejde og Ø-branding“. 2. At lave en analyse af demografiske tendenser på øerne i de tre lande.

Befolkningen på øerne

At antallet af beboere på de små øer i alle tre lande er vigende, er ikke en overraskende konklusion. Det har jo været en præmis for hele projektet, at de tre ø-føringer oplever et pres på ø-befolkningen. Med alle de forbehold der skal tages, med hensyn til især de statistiske data fra Sverige og Finland, så er det alligevel overraskende så stor en forskel på befolkningsudviklingen, der er mellem de danske småøer på den ene side og de svenske og finske øer på den anden side. Det ville være oplagt at tro, at i et lille land som Danmark, hvor der sjældent er langt fra periferi til bycentre, så kunne potentialet for en mere stabil ø-befolkning være til stede. Alligevel er den procentvise tilbagegang i befolkningstallet langt større

på de danske øer. Samtidig kan der også konstateres et markant højere aldersgennemsnit på de danske øer.

Hvad er årsagen til denne forskel? Kan det være, at ø- og landdistriktskulturen er stærkere og måske mere uspolet i de store lande, Sverige og Finland? At man har været bedre til at bevare arbejdspladserne og uddannelsesinstitutioner i Sverige og Finlands landdistrikter? Det har vi ikke fundet et svar på – blandt andet fordi denne markante forskel først er blevet åbenbar sidst i projektperioden. Men der er også en modsat trafik: I Danmark er der lavet undersøgelser, der viser at der sker en tilflytning til landdistriktskommuner. At der er borgere, der ser en værdi i at flytte „på landet“. Også på Limfjordsøen Fur (809 beboere) er der lavet en analyse af tilflytning og fraflytning, som viste at der faktisk flyttede flere til øen end fra øen. Når det så ikke viser sig som en befolkningstilvækst, så er en af de vigtige årsager ren „biologi“. Med et så højt aldersgennemsnit, som der er tale om på de små øer, så giver det sig selv at fødselsraten er lav. Og med så mange seniorer i et lokalsamfund, så vil frafald af borgere på grund af dødsfald være større end i et gennemsnitligt „normalsamfund“. Altså skal tilflytningen være af en betydelig størrelse for at opveje det naturlige frafald af borgere.

Et af de spørgsmål som nærværende projekt er mundet ud i, er om den vigen- de befolkning på de små øer er mere eller mindre markant end i landdistrikter generelt.

Jobskabelse og erhvervsudvikling

Når det handler om at skabe private virksomheder på øer, så afhænger det naturligvis af enkeltpersoners idéer og virkelyst. Mange undersøgelser viser, at „entrepreneurship“ lever i bedste velgående i de små ø-samfund. De fleste øboere vil nikke genkendende til, at man ofte, i mangel af tilgængelige jobs, selv må skabe sig en levevej. Den iværksætter-ånd bør understøttes. Bemærkelsesværdigt er det, at i følge en analyse Hven Byalag (beboerforening) har foretaget af kompetencer og erhvervsstrukturer på Hven, så er der 70 aktive virksomheder, hvoraf de 11 drives af øboere under 30 år. De små virksomheder er en vigtig del af fundamentet i den lokale økonomi på øen med 368 beboere.

En klar anbefaling fra workshoppen om „Jobskabelse og Erhvervsudvikling“ var at kortlægge kompetencer og erhvervsstrukturer på øerne med henblik på at styrke samarbejde og netværksdannelse. Samt at inddrage deltidsøboerne, der ofte har kvalifikationer, der kan kom-

plementere de fastboende i bestræbelserne på at styrke jobskabelse og erhvervsudvikling på øerne.

Bosætningsarbejde og ø-branding

Dette tema viste sig at blive meget bredt. En forudsætning for helårsbeboelse på de små øer er jo, at de basale vilkår er til stede. Det vil sige en passende færge-service, adgang til velfærdsydelser som ældrepleje og børnepasning og stadig vigtigere, at mobil- og bredbåndsdækning er optimal.

En særlig udfordring er der på visse svenske øer, hvor ejendommene er så eftertragtede som fritidsboliger, at priserne ligger i et leje, så en familie med en almindelig husstandsindkomst har svært ved at etablere sig. Derfor er et svensk ønske i højere grad at tage kontrol med ejendomsmarkedet. For eksempel ved at etablere lokalt styrede boligselskaber og eventuelt prøveboliger til familier, der ønsker at snuse til ø-livet før det endelige spring tages.

Deltidsøboere skal tages godt imod, og de skal ses som en ressource og som potentielle fuldtidsøboere. Det samme er turister, men det er vigtigt i sin markedsføring af ø og ø-liv, at man er ærlig og ikke tegner et romantisk skønmaleri af ø-livet.

Og hvad skal vi bruge det til?

Vores projekt har helt sikkert været med til at smede de tre nordiske ø-føringer tættere sammen og givet ny og nyttig viden om de demografiske forhold. Men vi har også oplevet af: „Hvor er vi forskellige og hvor har vi meget til fælles“. Nærværende projekt vil ø-føringerne kunne bruge i det videre arbejde, og helt konkret ligger der jo nogle anbefalinger fra workshopdeltagerne til ø-føringerne, som der kan arbejdes på.

Som det tit er med denne type projekter, så finder man lige så mange nye spændende spørgsmål at fordybe sig i, som man finder svar. Projektet har givet en ny basisviden, som vil gøre at ø-føringerne er bedre klædt på til det fremtidige arbejde for levende helårssamfund på de små øer.

Læs rapporten på www.danske-smaa-oer.dk/next-stop-small-islands

Claus Jensen

Sejerø – Velsmag og uddannelse til bæredygtige Ø-Entreprenører

Sommerhøjskolen blev afholdt på Sejerø Lejrskole

Øernes Højskole på Sejerø afholdt i uge 19 en sommerhøjskole som et startskud på den højskole, som vi arbejder på at etablere inden 2020.

Emnet for ugen var Ø-Entreprenørskab og Bæredygtig Fødevarerfremstilling. 42 kursister deltog i ugen, og de fik en uforglemmelig oplevelse. Rammen for højskoleugen var lejrskolen på Sejerø, men derudover var hele øen inddraget som undervisningslokale.

Kursisterne, som var en blanding af studerende inden for fødevareruddannelserne, studerende fra Den Frie Lærerskole i Ollerup og en lille gruppe ø-interesserede, var fordelt på fire workshops, som skulle arbejde aktivt med at komme med idéer og forslag til bæredygtig fødevarerproduktion på Sejerø.

Der var naturligvis sang og motiverende oplæg hver formiddag, inden kursisterne på cykel bevægede sig ud til arbejdet i deres respektive workshop. Kokken Benjamin Carlsen fra Vildt stod for at tilberede maden, og han havde hver dag en gruppe kursister tilknyttet i køk-

kenet. De tilberedte mad af øens råvarer: Ising, gæs, rådyr, lam og de samlede urter og tang, som blev flittigt brugt i skabelsen af spændende retter lige fra friske forårsruller til lam stegt over bål og nordisk sushi tilberedt med rimmet gåsekød. Fredag aften præsenterede de fire grupper ugens arbejde for en gruppe inviterede sejerøboere og repræsentanter fra Smagen af Danmark: En meget flot præsentation der vidnede om, at ugens arbejde havde båret frugt, og at vores praksis-forankrede metode med at inddrage hele øen som eksperimentarium virkede efter hensigten.

Efterfølgende nød alle rådyr tilberedt på bål garneret med de første grønne asparges fra øen, nye kartofler og sauce med humleskud. Desserten var naturligvis Sejerørabarber med råcreme og rugbrødskrummel.

Det hele blev filmet, og der kommer en lille fin film om ugen, som vil kunne ses på vores Hjemmeside:

www.oerneshojskole.dk

Ditte West, Formand for bestyrelsen for Øernes Højskole

Ø-sang fra Vandkanten!

Sunget af Henrik Kåg på generalforsamlingen

på Bjørnø 30. maj 2015

Mel. 'Vi er alle i samme båd'

Om Danmark man sige – Det er et Ø rige

Men ude på øerne, da er vi alle lige!

– Her er de rige, og her er de lige,
her er hele molevitten og alt hvad der er i den.

Her lukkes skoler, købmænd og kirker
er det så svært at det ikke altid virker?

Men gør det noget, når vi har forstået
at vi rejser gratis med færgerne?

Oppe i fjorden, der ligger Fur, men på Venø og
Egholm man tår sig en lur...

– Her er de rige, og her er de lige. Her er fjorden
med Fur, hvor man tår sig en lur.

Her er hele molevitten og alt hvad der er i den.

Her lukkes skoler...

Til Avernakø og Lyø man sejler, med en dejlig
færge, der næsten aldrig fejler?

– Her er de rige, og her er de lige. Her er fjorden
med Fur, hvor man tår sig en lur. Her er færgen,
der sejler og næsten aldrig fejler.

Her er hele molevitten, og alt hvad der er i den...

Her er en Ø, helt uden kvinder, men øvre på
Femø man nøgne dem finder!

Her er de rige, og her er de lige. Her er fjorden
med Fur, hvor man tår sig en lur. Her er færgen,
der sejler og næsten aldrig fejler. Her er øen
uden kvinder, men på Femø man dem finder.

Her er hele molevitten og alt hvad der er i den...

Barsø og Bågø og Årø i bæltet, men det var på
Skarø, at færgen den blev væltet!

– Her er de rige, og her er de lige. Her er fjorden
med Fur, hvor man tår sig en lur. Her er færgen,
der sejler og næsten aldrig fejler. Her er øen
uden kvinder, men på Femø man dem finder.

Her er øerne i bæltet, her er færgen, der blev
væltet.

Her er hele molevitten og alt hvad der er i den...

Tunø og Hjarnø og Endelave, der bor de seje og
der bor de brave!

– Her er de rige, og her er de lige. Her er fjorden
med Fur, hvor man tår sig en lur. Her er færgen,
der sejler og næsten aldrig fejler. Her er øen
uden kvinder, men på Femø man dem finder.

Her er øerne i bæltet, her er færgen der blev
væltet. Her er de seje, og her er de brave.

Her er hele molevitten og alt hvad der er i den...

Sejro og Neksø har ingen kriminelle, for Orø-
sognefogeden han har dem alle... – Anholt!?

– Her er de rige, og her er de lige. Her er fjorden
med Fur, hvor man tår sig en lur. Her er færgen,
der sejler og næsten aldrig fejler. Her er øen
uden kvinder, men på Femø man dem finder.

Her er øerne i bæltet, her er færgen, der blev
væltet. Her er de seje og her er de brave. Her er
ingen kriminelle, for de er rejst til Anholt!

Her er hele molevitten og alt hvad der er i den...

Agersø og Omø og „lille“ Askø, de er fejte rene
af dem der bor på Fejø!?

– Her er de rige, og her er de lige. Her er fjorden
med Fur, hvor man tår sig en lur. Her er færgen,
der sejler og næsten aldrig fejler. Her er øen
uden kvinder, men på Femø man dem finder.

Her er øerne i bæltet, her er færgen, der blev

væltet. Her er de seje, og her er de brave. Her er
ingen kriminelle, for de er rejst til Anholt. Her er
de „pæne“, og her er de „rene“.

Her er hele molevitten og alt hvad der er i den...

Strynø og Drejø, Hjortø og Birkholm, de ligger der
på stime – på dem man ej kan rime...?

Her er de rige, og her er de lige. Her er fjorden
med Fur, hvor man tår sig en lur. Her er færgen,
der sejler og næsten altid fejler. Her er øen uden
kvinder, men på Femø man dem finder. Her er
øerne i bæltet, her er færgen Frede væltet. Her er
de seje, her er de brave. Her er ingen kriminelle,
for de blev sendt til Anholt! Her er de „pæne“ og
her er de „rene“. Her er øerne på stime, og på dem
man ej kan rime.

Her er hele molevitten og alt hvad der er i den...

På Bjørnø vi elsker at synge og SKRÅÅÅLE, så nu
skal alle rejses, så sammen vi kan SKÅLE.

– Her er de ikke lige, men her er vi rige. Her er
fjorden der dur, hvor man tår sig en lur! Her er
færgen der fejler og næsten aldrig sejler? Her er
øen uden kvinder, man her dem nøgne finder!!
Her er øerne i bæltet, og færgen Frede, væltet! Her
er de seje, og her de brave. Her er alle kriminelle,
som ikke tog til Anholt!?!? Her er ingen pæne –
men næsten alle rene? Her kan ingen rime, for de
ligger der på stime! På Bjørnø kan vi SKRÅLE for
sammen vil vi SKÅLE!!!

Det var vist hele molevitten. ... Og alt hvad der er
i den...

...Her lukkes skoler købmænd og kirker,
er det så svært, at vi ikke altid virker?

Men gør det noget?

Nej, vi BLÆSER på det!

For vi sejler GRATIS med færgerne...!!!

Ø-POSTEN

Nyheder fra Sammenslutningen af Danske
Småøer. ISSN-0105-4325.

Ø-postens artikler er ikke nødvendigvis udtryk
for Sammenslutningen af Danske Småøers
holdninger. Indsendte artikler bedes ikke over-
stige 1500 anslag.

Deadlines for Ø-posten:

September-nummer: deadline 25. aug. 2015

December-nummer: deadline 25. nov. 2015

Marts-nummer: deadline 25. feb. 2016

Juni-nummer: deadline 25. maj 2016

Redaktion: Sammenslutningens bestyrelse
Dorthe Winther, Omø, ansv.h. 58 19 91 80
Eva Terkelsen, Bjørnø 20 63 15 31

Jytte Heglund, Neksø 59 26 96 06

Henrik Kåg, Bjørnø 26 75 08 12

Anni Sørensen, Askø 61 68 63 53

Jan Fabricius, Birkholm 40 40 03 25

Poul Anker Boisen, Anholt 20 96 50 22

Jan Bendix, Venø 40 42 21 05

Redaktør: Lise Thillemann Sørensen

Layout: Erik Steenstrup Dyhr

Foto: Jan Fabricius, Eva Widlund, Tom P.

Poulsen, Nicolai Agger, Ditte West, Threin

Ottosen, Paul Clay, Lise Sørensen.

Ø-Posten udgives med tilskud fra Ministeriet for
By, Bolig og Landdistrikter.

Annoncer: 4,00 kr. pr. sp.mm.

Tryk: Svendborg Tryk. Oplag: 3300

Redaktionen afsluttet 19. juni 2015

Abonnement: 150 kr. pr. kalenderår.

Ø-Posten: Sammenslutningen af Danske
Småøer, Strynø Brovej 12, 5900 Rudkøbing
Tlf. 62 51 39 93

E-mail: sekretariatet@danske-smaaoer.dk

Se flere ø-nyheder og tilmeld dig nyhedsbrevet
fra Sammenslutningen af Danske Småøer på
www.danske-smaaoer.dk